

”Yrket var det viktiga”

Några reflexioner kring 30-talets folkskollärlarinna

Av Tordis Dahllöf

”Historiska studier hjälper till att nyansera de ofta stereotypa bilder av lärare och skolarbete, som inte är ovanliga beträffande ett yrke som alla människor har personliga erfarenheter av, inte sällan i flera generationer. Historien om seminariernas lärare och elever förefaller vara en viktig pusselbit i förståelsen av svensk kultur och svenskt samhällsliv, och är förvånande outforskad”, summerar Inga Elgqvist-Saltzman (1993), som under flera år lett det pedagogiska projektet om lärarutbildning och lärarrollens förändring över tid vid Rostadseminariet i Kalmar. Även från etnologins sida har allmänt sett aktörernas roll i skola och utbildning rönt föga uppmärksamhet. Vad har egentligen utbildning gjort med oss som individer i folkskola (grundskola), på gymnasium och i den universitetsutbildning som av dagens studerande benämns skola?

Den etnologiska delen av Rostadprojektet är en historisk granskning och måhända har läraryrket idag en mer öppen och generös attityd i sin professiona-

litet gentemot eleverna? Å andra sidan instämmer jag i vad den i invandrarundervisning kunniga Seija Wellros brukar hävda: ”I mycket högre grad än vi kanske inser kommunicerar vi inte med människor av kött och blod utan med roller och status – och samhällspositioner” (Wellros 1986, s. 129).

I dessa jämlikhetsdebattens dagar är det intressant att konstatera att 30-talslärarinnan, som jag mött henne i dokument och i samtal, lyckades kombinera yrke och privatliv till synes utan den frustration som kännetecknar dagens yrkeskvinna. Det tycks ha funnits en medveten strategi i dessa kvinnors liv, en konsekvens och realism under uppväxtåren och i vuxenlivet. De var uppbackade hemifrån och de ålade sig sträng arbetsdisciplin under utbildningen och arbetade ofta under ett antal år utan giftermål och barn. Förblev de ogifta försörjde de ofta föräldrar eller syskon. De koncentrerade inte alla livsuppgifterna under en förhållandevis kort tidsrymd och de hyste inga uttalade tankar om individuellt självförverkligande. Är det seminariets etik (moral) som stagat upp dem i deras ambitioner? I så fall en plikt-

¹ Artikeln bygger främst på författarinnans Rostadrapport nr 5, Rostadlärarinnan som kulturbärare.

moral som inte var fokuserad på kvinnliga aspekter.

Jag har i Rostadlärarinns yrkesetik känt igen Lissie Åströms resonemang i avhandlingen *I kvinnoled* (1986), där hon pekar på den fostransideologi i hem och samhälle som betonade vikten av att hålla tillbaka egna önskningar till förmån för krav som låg utanför det subjektiva jaget. Relaterar man de medvetna Rostadlärarinns personliga strategi till samtidens ideologi och därmed till ideologin eller andan på Rostad kommer man fram till slutsatsen, att visst var de beundransvärda i sin medvetna tåga, men att de också hade stöd i den moralfilosofi de växt upp i och sedan ytterligare indoktrinerats i på Rostad.

Därtill kom att de haft tillgång till hemhjälp och att tidens råd i barnuppföstran, inte minst från experter, gav lärarinnan rätt att lita till andra människor än modern (Hardyment 1984). En av informanternas döttrar påpekar just denna skillnad i moderns arbetsituation gentemot hennes egen. Dottern var som mor ålagd en vida vanskligare uppgift i det att hennes tids mor-barn-ideologi betonade moderns oumbärlighet för barnet – dygnet runt. Någon moderskärlekens "svalkande likgiltighet" tilläts inte.

Det är en ljus bild av lärarinneyrket som förmedlas i min Rostadstudie (Dahllöf 1987) och den bilden har mött opposition i diskussioner kring Rostadlärarinns. Jag måste därför betona att min studie bygger på informanternas *egen* syn på sitt yrke, ej på andras utsagor om dem. Den utvärderingen har pedagogerna i projektet tagit sig an. En överdriven, alltför ifrågasättande attityd till eller skepticism mot det klart utsagda är

inte ett riktigare utslag av forskningsattityd. Att förlita sig på informanternas utsagor är naturligtvis en balansgång för forskaren med inte så få etiska och forskningsmässiga komplikationer och reservationer, men att förneka det positiva har ingen speciell kvalitet. Mycket påfallande var också att informanterna helst talade om sitt yrke och hur roligt det var. Att eventuellt ha familj var ett allmänt fenomen, men yrket, det var det viktiga. Det var i egenskap av etnolog som jag kom att enrolleras i Rostadprojektet för att om möjligt komma på spåren substansen i den s.k. Rostadandan, den utbildningsideologi som härskade på seminariet, men också att söka teckna den kulturella profil som kännetecknade Rostadlärarinns i hennes skolmiljö utöver att vara pedagog.

Via folkbildaren Carl Cederblads undersökning av det allmänna bildningstillståndet på svensk landsbygd under 20- och 30-talen kände jag mig rätt hemma stadd med 30-talets allmänna kulturklimat. Ludvig Nordströms reserapporter och Frykman/Löfgrens m.fl:s *Modärna tider* (1985) supplerade bakgrundsmaterialet, liksom Gösta Carlbergs intressanta analys *Svensk Landsbygd som kulturmiljö* (1949). Men det var framförallt Cederblads fokusering på kultur, bildning och medborgarskap som visade sig vara ett gott jämförelsematerial för lärarinns berättelser. Lärarna tillhörde den grupp av "lokala kulturbärare" som Cederblad främst vurmade för som sagesmän och informanter. Jag tar här inte upp de intervjuade lärarinns verksamhet ute i fältet om än den rapporteringen har stark etnologisk anknytning. Kulturmöten mellan land och stad, ren landsbygd och små tätorter, reflekteras i

lärarinnornas minnesbilder. De flesta av dem kom från ren landsbygdsmiljö, men många av dem hamnade i även för dem främmande miljöer, och den unga lärarinnans acklimatisering i ensliga skolhus och torftiga bostäder och kulturmiljöer ställde henne på många hårda prov. Flera av informanterna instämde i författarinnan Ester Lindins 40-talsroman *Tänk om jag gifter mig med prästen?* (1940) vad gäller lärarinnans sociala och kulturella situation.

Genom utbildning och lön representerade hon en finare värld, samtidigt som de manliga kollegerna hade högre lön och bättre bostäder. Många av de manliga lärarna betraktade yrket främst som en födkrok som gav tid och utrymme åt kulturhistorisk och praktisk verksamhet vid sidan om skolarbetet. De rent pedagogiska och elevvårdande aspekterna på lärarrollen ägnades mindre intresse. Men! Samhälleligt engagemang utanför skolarbetet var ingalunda förbehållet de manliga lärarna. Vad man slås av i mötet med 30-talslärarinnorna är deras vida kulturella och sociala arbete vid sidan av läraryrket. 30-talets socialmedicinska och hygieniska landvinningar har till inte ringa del lärarinnorna som ivriga innovatörer att tacka för sin breda genomslagskraft. Trädgårdskultur och fruktodling, simskoleaktiviteter och Röda kors-arbete, liksom rent politiskt arbete ingick i deras aktivitetsområden. Incitamenten till denna totala yrkesprofil hade lärarinnorna inhämtat som adepten på seminariet i Kalmar.

”Culture is learned”, postulerar den amerikanske antropologen James P. Spradley. Hur vi än definierar begreppet

kultur, som estetiskt eller antropologiskt fenomen, förnekar eller upphöjer det som teoretiskt arbetsredskap, så kvarstår det faktum att människan som kulturvarerelse är resultat av en internaliseringsprocess och en inlärningsprocess. I vår medvetna strävan att bli något är vi stundom rätt aningslösa om hur vi under vägen infiltrerats med de rent konkreta inlärningsmomenten. Inte minst gäller detta yrken som har formats inom varierande utbildningsramar.

Försöket att ta sig an den s.k. Rostadandan blev en spännande utmaning, dels att tolka de källor som fanns att tillgå, dels att fundera över det som inte exponerades. Utan att från början vara medveten om hur starkt kvinnodominerat ett kvinnligt seminarium var – trots ett patriarkaliskt, manligt utbildningssystem – blev jag mer och mer under resans gång klar över de både dolda och starka makter som präglade Rostadseminariet. Många seminariehistoriker kommer under de närmaste åren till följd av folkskolans 150-årsjubileum att se dagens ljus. Det skall bli intressant att se vad de har att rapportera om det kulturella klimatet i utbildningen. I arbetet med Rostadlärarinnorna har jag ständigt känt hur lockande det vore med analys av ett manligt seminarium i likhet med Rostadstudien. Ur regional synvinkel torde Växjöseminariet vara av speciellt intresse för Rostadforskarna.

Därmed över till fenomenet Rostadandan – en myt eller en verklighet? Konkret var seminariet en vit, herrgårdslignande byggnad omgiven av en lummig park. (F.ö. det enda seminarium som bär ett eget namn.) Institutionen var som ett hem, om än upphöjt till ett högre plan, ett väldisciplinerat hem med klara för-

Rostad. Foto: Anna Winell.

äldraroller och med lydiga flickor, där gemenskap och omtanke var bärande element inom strikt angivna ramar. Det vilar sol, grönska, skira blomstergirlander och feststämning över Rostadminnena. Att det fanns en värld utanför, som de en gång lämnat och som de sedan skulle återvända till, av den skymtar föga. På Rostad var man skyddad och omhändertagen och byggdes upp andligt och lekamligt för att bli rustad att gå ut i det så kallade livet. Fullt så positiv torde inte miljön ha varit som de officiella dokumenten och uttalandena framhäver.

En huvudkälla som ger inblick i miljön är den sedan 1904 utgivna Rostad Elevförbunds årsskrift. Högtidstal av se-

minariets efori, rektorer och lärare dominerar innehållet, årshögtider och fester dokumenteras, dikter skrivs och ambitionerna är höga och uttalade. Idag är honnörsord med moraliska övertoner näst intill bannlysta i officiella sammanhang, medan däremot den enskildes yttre verbala och emotionella beteende har vida gränser. Även känslor och deras uttrycksformer är tidsbundna och varje tidsepok har sina ömtåliga kultursfärer, publikt och enskilt. En viss monoton präglar innehållet åren igenom, med ett frapperande undantag. I varje nummer finns en s.k. rapport från arbetsfältet, där lärarinnorna utifrån skolmiljöerna gör kopplingar tillbaka till sitt seminarium och berättar om sina pedagogiska

mödor och tillkortakommanden. Med tanke på årsskrifternas övriga innehåll ter sig dessa rapporter både individuella och förvånansvärt uppriktiga.

För att komma åt 20- och 30-talens karaktäristika var det nödvändigt med ett historiskt tillbakablickande. Hur såg den ideologi ut mot vilken 30-talets elever och unga lärarinnor hade att ta spjörn?

Gud och fosterlandet är den duo som med en tingstensk sammanfattning präglade seminariet. Den historiska kopplingen mellan kyrka och skola var fast på Rostad. Kristendom var ett viktigt ämne och den religiöst frimodiga Emilia Fogelklou t.ex. hade svårt att finna sig tillrätta i Rostadmiljön. Hon föredrog till Kalmarbornas förargelse att vandra på Ölands Alvar på söndagarna istället för att gå i kyrkan.

Högtider och festligheter dominerar i årsskriften, men om vardagen, det dagliga slitet är det tyst. Skälen är förmodligen, att vardagen var inte ämnet för en årsskrift – då. Arbetsformer och läroplaner var heller inget som seminaristerna ifrågasatte eller diskuterade – skriftligt. Vad man saknade under utbildningen blev uppenbart först ute på fältet. Det har mer än en gång under läsningen av Rostadmaterialet funnits anledning att grubbla över den dolda läroplanen i utbildningen. Framförallt har pedagogerna haft anledning att fundera över detta och deras rapporter ger också svar på frågorna. För en etnolog, som fokuserat sitt intresse på de kulturella styrkrafterna, ter det sig klart, att den styrande ideologin inte var speciellt dold, utan tvärtom öppen både verbalt och i gärning. Dold var däremot dess effekter på eleverna då och i ett längre perspektiv.

Rostad var en utpräglad kvinnlig miljö,

där inslag av homosexualitet förekom, naturligt nog. Detta skymtar inte i de skriftliga källorna, men dök upp i samtalen. Mycket nyktert och osentimentalt pratade lärarinnorna om dessa ting. Det må vila aldrig så mycket av romantiskt skimmer över Rostad, men det är seminarister med klara ögon som sett och upplevt skimret, men som också förmått att se tvärsigenom det. Starka personligheter bland seminarielärarinnorna fascinerade eleverna och de manliga lärarna granskades också, men deras ofta relativt höga ålder och starka prägel av teologisk lärdom lade naturligt nog sordin på unga flickors känslöengagemang. Att de manliga lärarna också intresserade sig för de kvinnliga seminaristerna är inte heller okänt. Eva Hedéns roman *Utanför ringmuren* (1945) har ett flertal vidunderliga lärarinneporträtt från seklets början. Det är inte svårt att föreställa sig hur dessa modeller fascinerat och influerat de unga adepterna. Med åren blir den manliga kapaciteten mer uttalad och styrande. En 30-talsrektor som Hjalmar Nilsson blev genom sin ämnesmässiga inriktning – han var naturvetare – pedagogiska intresse och närmast sociologiska kompetens en talesman för den nya och progressiva andan på Rostad. Det var under dennes egid som Rostadprojektets lärarinnor utbildades på Rostad.

I Eva Hedéns skildringar möter vi institutionen Rostad som en kulturell mötesplats och det i ett underifrånperspektiv, elevens, och därmed har vi stött på en dynamik, som saknas i Elevförbundets årsskrift. Den komplexiteten nämligen, att en djupast sett, individuellt sett, lyckad skolgång, i den måste individen ta med hela sitt kulturella arv, som visserli-

gen kan knådas, bearbetas och utfyllas, men som ändå tar hänsyn till individens kulturella integritet och identitet. Sker inte det blir eleven en gäst i skolverkligheten, visserligen med en mängd kunskaper inmutade, men ändå utanförstående. Frånvaron av elevsynpunkter är också påfallande i de skolhistoriska studier kring flickskolan som skrivits av Elisabeth Dahr, Edit Hedin och Gunhild Kyle.

Tyvär är denna klassproblematik inte historisk. Uppsalaförfattarinnan Elsie Johansson vidimerar samma kulturupplevelser i sina 40-tals-dikter med skolmotiv och hennes kollega Margareta Ekarv hävdar: "Vi kom för att få kunskap / men lärde oss förneka!". Skolan är vår största kulturinstitution, dynamiskt och kulturellt laddad. Orden kultur och kunskap är honnörsord och sorteringsinstrument och de som är mest utsatta är eleverna. Idag, när en mängd elever från främmande kulturer skall omhändertas inom skolan, ställs stora krav på kunskaper och insikter rörande kulturella olikheter. De historiska lärdomarna är föga uppmuntrande. Att tala annorlunda, d. v.s. dialekt, att bete sig och klä sig annorlunda har alltid varit diskriminerande även inom svenska miljöer – till dags dato. Boel Westerbergs "– det är ju vi som är negern" (1990) är en särdeles nyttig skolstudie om *svenska* skolbarn. (Våren 1993 utkom historikern Christina Florins och pedagogen Ulla Johanssons stora läroverksundersökning "Där de härliga lagrarna gro ...". Resultatet av det arbetet har inte hunnit inflyta i Rostadrapporten, men torde framgent bli en central utbildningsstudie.)

Seminarier som lärarinstitution intog en viss särställning i utbildningssträvan-

dena. Studierna syftade till att ge en kunskapsbas, avpassad så att en yrkesutbildning gavs åt alla utan alltför mycket sneglande åt högre kunskapsideal och högre lärartjänster. Kunskap, lagom mycket, åt folket, vanligt folk, det var vad utbildningen skulle ge. Kulturella gränser fanns gentemot flickskolor, gymnasier och naturligtvis inför akademiska studier. Att bli småskollärare eller folkskollärare var ett kulturellt avancemang, men på en lagom nivå. Samma dämpade ambitioner har Bourdieu-lärjungen Francine Muel-Dreyfus beskrivit rörande franska folkskollärare, men med den personlighetsmässiga negativa effekten, att de blivande franska lärarna ofta tvangs att förneka sin egen kulturella bakgrund. I alla händelser kom den förvärvade och den ärvda kulturidentiteten i konflikt med varandra. Så kontroversiellt ter sig inte den utbildade Rostadlärarinnans kliv uppåt, säkerligen beroende på det svenska samhällets jämlika sociala struktur i jämförelse med det franska samhällets mer uttalade kulturella diskrepenser.

Som utbildningsinstitution var Rostad ett kollektiv, där individen representerades av skolledning och lärare och där eleven var statist. Inte ens skaror av seminarier och årskullar skapar någon maktbalans och utgör ingen motvikt inom ett hierarkiskt system. Minnets solur-effekter spelar sina spratt, både i källmaterialet och i berättelserna, men det stora värdet med att lyssna till de äldres minnen är, att utbildningens effekter utvärderas ur ett livslångt perspektiv. Jag skulle här vilja hänvisa till Margaretha Balle-Petersen, som i ett projekt kring en dansk folkhögskola betonat, att trots allt som skrivits om dansk folkhögskola, så

är det sällan som elevernas perspektiv beaktas, elevens syn på utbildningen och inte minst vad högskoletiden betytt för den enskilde när viktiga händelser skett i dennes liv.

Det kan vara dags att knyta an till artikelns ingångsreflexion: Vad gör utbildning och institutionskultur med oss som individer? Lena och Tomas Gerholms undersökning Doktorshatten (1992) om akademisk ämneskultur är *ett* försök att spegla den öppna och tysta kunskap som härskar inom olika institutioner. Tämli- gen osökt kommer man att tänka på Jonas Frykmans summering av provföreläsningen till professuren i etnologi i Uppsala 1986: "Det brukar ju vara de andra som lever i någon sorts kultur. Själva brukar vi ju ha kultur." Variabler som kön, klass och ålder beaktas inte av Gerholms i deras undersökning, märkligt nog, och förvisso "sammanfaller inte klassgränser och kulturgränser elegant", för att citera författarna till Modärna tider, inte minst av det skälet att människor och deras kulturella utrustning är rörliga och flytande. En av de svåra, men samtidigt fascinerande frågorna för den som undersöker samspelet individ och struktur är just att fånga upp relationerna dem emellan.

Ett material i Rostadstudien som på ett förträffligt sätt speglar just sambandet individ – institution har varit några litterära texter. Utan t.ex. Eva Hedéns skildringar och inte minst Ester Lindins upplysningar om utbildning och kulturell tillhörighet hade vi haft essentiella luckor kring samspelet yrkets och individens sociala historia.

Jag accepterar helt Muel-Dreyfus uttalande både vad gäller trettiotalets Rostadlärarinnor som dagens kvinnliga re-

presentanter inom varierande yrken: "Att identifiera sig med yrket innebär en integrerad bearbetning av yrket och av sig själv. Det beror på yrkets sociala historia och individens sociala historia om det är yrket eller individen som får ge vika" (1985). Vad Rostadlärarinnorna beträffar tycks yrke och individ ingå en symbiotisk förening, inte minst därför att samhällsideologin runt dem stöttade dem i deras ambitioner. De var yrkeskvinnor av egen kraft och identitet, inte enbart förmedlare av kulturella budskap inhämtade genom utbildning. Om man dessutom vill framhålla att kultur är en process mer än ett tillstånd, och att varje individ är en kulturbyggare, då är folkskollärarinnan ett särdeles gott exempel på både en medveten och en omedveten kulturbyggare.

Som forskare kommer man långt med att enbart lyssna, inte nödvändigtvis själva agera eller "tycka". Mycket finns att citera från de talföra informanterna eller aktörerna, men jag väljer här att låta en skriftlig källa yttra sig, helst som hon är ett exempel på att alla lärarinnor inte mästrar. Exemplet är hämtat från en av Rapporterna från fältet som ingick i Rostads Elevförbunds årsskrifter, årgång 1926–27. Så här skriver lärarinnan Karin Erlandsson, när hon tänker tillbaka på sina första fattiga elever från en socken på norra Gotland: "De voro liksom mera individuella. I hemmen hade väl ingen just haft tid eller tanke på deras uppföstran. Och så hade det säregna hos var och en fått utvecklas i fred."

Post scriptum

Som etnologisk lärare på en institution för nordiska språk har jag under ett antal år mött vuxna studerande, s.k. SVAS-

lärare, med andra ord lärare som undervisar elever som har svenska som sitt andra modersmål. När jag lyssnat till dessa lärare, hört deras livs odysseyer och läst deras skriftliga biografier över deras svenska "emigrationshistorier" har jag ofta funderat över deras yrkeskompetens. I dessa vuxna kvinnor med familj och barn, med mångkulturella relationer och med uttalad tillfredsställelse i arbetet med invandrabarn har jag känt igen Rostadlärarinnans aktiva glädje. I båda fallen har kvinnorollen integrerats i lärarrollen i omsorg om och glädje i barnen, inte minst i de litet "annorlunda".

Men – en kulturell skillnad finns mellan 30-talslärarinnan och hennes 90-talssystrar. Hos de yngre är det inte speciellt prestigeladdat att vara SVAS-lärare, om än inte lika kulturellt belastande som att vara hemspråklärare. Varken skola eller samhälle stöttar dem. Kultur och kunskap är till dags dato särskiljande instrument och det är främst kvinnorna som ägnar sig åt invandrabarnens kulturella skolsituation. Männens väljer andra lärarutbildningar med bättre lön och högre status. Så nog finns det material alltför för att studera sambandet mellan yrkets och individens sociala historia, även inom lärarskrået!

Källor och litteratur

- Balle-Petersen, Margaretha 1985: *Højskole, vaekelse og hverdagsliv*. Ur: *Religiøsa väckelserörelser i Norden*. Red. Anders Gustavsson. Lund.
- Carlberg, Gösta 1949: *Svensk landsbygd som kulturmiljö*. LT:s förlag. Stockholm.
- Dahllöf, Tordis 1981: *Folkbildning och livsmiljö på 1920-talet*. En presentation av ett bildningsprojekt och dess upphovsman Carl Cederblad. LT:s förlag. Stockholm.
- Dahllöf, Tordis 1987: *Rostadslärarinnan som kulturbärare – en etnologisk arbetsrapport*, nr 5. Högskolan i Kalmar/ Universitetet i Umeå.
- Dahr, Elisabeth 1975: *Flickskolor i Jönköping*. Historik utarbetad på uppdrag av Jönköpings skolstyrelse. Årsböcker i svensk undervisningshistoria, nr 134. Jönköping.
- Dalarnas hembygdsbok* 1988: Dialekten – hinder eller resurs?
- Elggvist-Saltzman, Inga 1992: *Gravel in the machinery or the hub of the wheel? Ur: Rethinking Change*. Current Swedish feminist research. HSFR. Brytpunkt. Stockholm.
- Elggvist-Saltzman, Inga 1993: *Pedagogiska aktörer på Kalmarscenen*. Lärarutbildningen i ett 150-årsperspektiv. Nyckelen 2:1. Tidskrift för Högskolan i Kalmar.
- Elggvist-Saltzman, Inga 1993: *Lärarinnan – kvinna – människa*. Carlssons Bokförlag. Stockholm.
- Florin, Christina & Johansson, Ulla 1993: *"Där de härliga lagrama gro ..."* Kultur, klass och kön i det svenska läroverket 1850–1914. Tiden. Stockholm.
- Frykman, Jonas & Löfgren, Orvar m.fl. 1985: *Modärna tider*. Vision och vardag i folkhemmet. Liber förlag. Malmö.
- Gerholm, Lena & Tomas 1992: *Doktorshatten*. En studie av forskarutbildningen inom sex discipliner vid Stockholms universitet. Carlssons Bokförlag. Stockholm.
- Hardyment, Christina 1984: *Dream Babies*. Child Care from Locke to Spock. Oxford University Press. Oxford.
- Hedén, Eva 1945: *Utanför ringmuren*. P.A. Norstedts & Söners Förlag. Stockholm.
- Hedin, Edit 1967: *Göteborgs flickskolor*. En historisk återblick. Årsböcker i svensk undervisningshistoria, nr 117. Stockholm.
- Johansson, Elsie 1981: *Potatisballader*. LT:s Förlag. Stockholm.
- Johansson, Henning 1985: *Elevernas eller skolans kultur och samhälle?* Sammanfattning av ett projekt i norra Norrbotten. Umeå universitet.
- Kyle, Gunhild & Herrström, Gunnar 1972: *Två studier i den svenska flickskolans historia*. Årsböcker i svensk undervisningshistoria, nr 128. Stockholm.
- Lindin, Ester 1940: *Tänk om jag gifter mig med prästen?* Lars Hökerbergs Bokförlag. Stockholm.
- Muel-Dreyfus, Francine 1985: *Utbildning, yrkesförändring och grusade förhoppningar*. Ur: *Kultur och utbildning*. Red. Donald Broady. UHÅ: FoU: 4. Stockholm.
- Thelin, Bengt 1981: *Exit Eforus*. Läroverkens sekularisering och striden om kristendomsundervisningen. Utbildningsförlaget. Liber. Stockholm.
- Tingsten, Herbert 1969: *Gud och fosterlandet*. Studier i hundra års skolpropaganda. P.A. Norstedt & Söners Förlag. Stockholm.

Wellros, Seija 1986: *Kulturmöten till vardags*. Om kommunikation över kulturgränser och om flerkulturell utbildning. Utbildningsförlaget. Liber. Stockholm.
 Westerberg, Boel 1990: "– *det är ju vi som är negern ...*"

Om kulturmöten i skolan. Dialogos. Lund.
 Åström, Lissie 1986: *I kvinnoled*. Om kvinnors liv genom tre generationer. Liber förlag. Malmö.

SUMMARY

"The profession was most important."

Some reflections on female public school teachers in the 1930s.

This article discusses a female professional role in the 1930s, that of the female public school teacher. "Peering through the keyhole" in a limited but historical perspective, this study of the teacher's profession and life reveals a professional woman, who in addition to her teaching, was an active citizen in her society in numerous areas. She successfully combined a profession, family life, and social activities without a negative stamp. Many professional women today wonder how that was possible.

The author concentrates primarily on the cultural milieu at the teachers' college located in the city of Kalmar, the Rostad Seminary (*Rostadseminariet*), where prospective female teachers were trained. Through the reading and analysis of their student government journals spanning more than a quarter of a century and by means of interviews, conversations, and written information from former female teachers, it has been possible approach to the spirit which has characterized the seminary through the years. Lutheran Christian ideology together with an historical nationalism dominated, while at the same time feminine arrangements, mainly parties and celebrations, provided a light and sometimes romantic glow to existence.

Critical views from the students and everyday

drudgery are conspicuously absent from the written documents, but conversations with the informants and works of fiction revealed the reality within which those attending the seminaries lived and by which they were shaped. The level of education at the seminary was sufficiently broad: knowledge for the people, without furtive glances at higher academic spheres. The future teachers may be said to have comprised a reserve of talent, primarily recruited from the countryside. They had ideological support from home and regarded their profession as the finest thing in their lives. They had the ambition to succeed without placing emphasis on their own personal satisfaction. Talent, female experience, and support from the surrounding society's ideology – especially the contemporary view of child raising and the role of the mother – were the three cornerstones on which the "school mistresses" of the 1930s stood.

Their roles as bearers and communicants of culture in addition to their purely pedagogical role make the female teachers interesting objects for study of the cultural forms which education took. Furthermore, the female teacher of this era is an interesting example of the modern professional woman in recent history.

Translation: Marie Clark Nelson